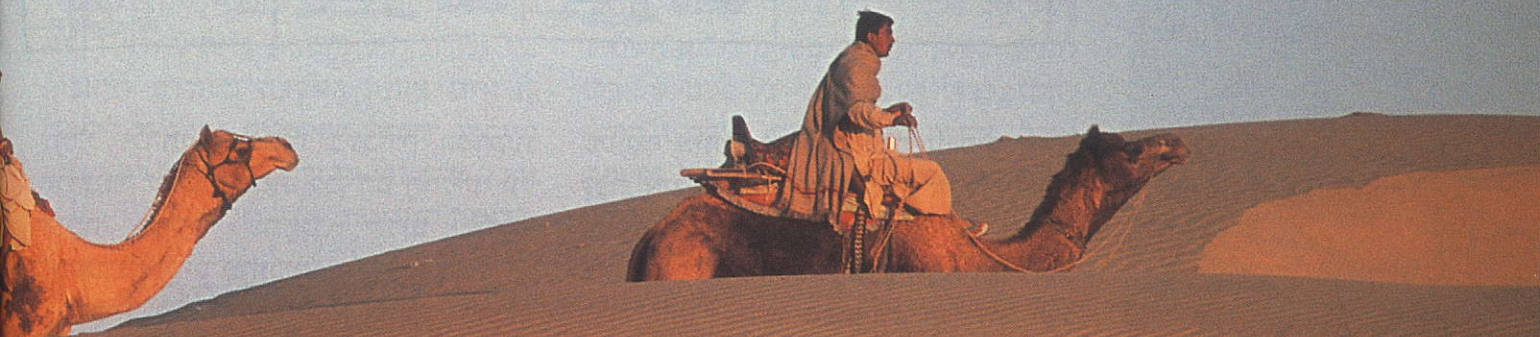


שירת גמלים בדיונות חול.  
"הגמלים אינם יצורים יפים,"  
כתב עליהם הסופר מרק טוויין  
לאחר המפגש הראשון עמם



# כמו ספינה

איך מצליח הגמל לחיות בתנאי המדבר הקשים, למה הוא אוכל שיחים קוצניים, ומה

כתב וצילם < יותם יעקבסון

המראה שלו מהצד, המזכיר צללית של סירה עם מפרש, ואולי דווקא משום שרוכבים לא מיומנים עלולים לחוש בחילה בעת הישיבה על גבו, ממש כאילו חלו במחלת זם... מקובל לחשוב שבדבשת של הגמל יש מאגר מים המשמש אותו בעתות מצוקה, אבל אין זה נכון. לפי מחקרים שונים הגמל אמנם יכול לשרוד עד שלושה שבועות בלי לשתות (וכאשר הוא שותה, הוא יכול לשתות מאה ליטר בבת אחת, כמות השוה לכ-70 בקבוקי שתיה משפחתיים!), אבל דבשתו מכילה שומן, ולא מים. השומן שבדבשת הוא, למעשה, מחסן מזון למצבי חירום, כשהגמל נמצא באזורים שבהם אין די מזון. השומן גם יוצר שכבת בידוד בין אברי הגוף לבין השמש הקופחת, ומפחית את ההתחממות. בלהיך פירוק השומן בגוף נפלטות כמויות מים גדולות, שאותן מניצל הגמל לצרכיו. במסגרת החיסקון במים התפתחו אצל הגמל מנגנונים

שהסופר האמריקאי הנודע מרק טוויין ביקר בארץ-ישראל בשנת 1867, הוא ראה גמל לראשונה בחייו. וכך הוא תיאר את החוויה: "הגמלים אינם יצורים יפים, ושפתם התחתונה הארוכה אינה נוסכת על פניהם הבעה מעודנת דוקא."

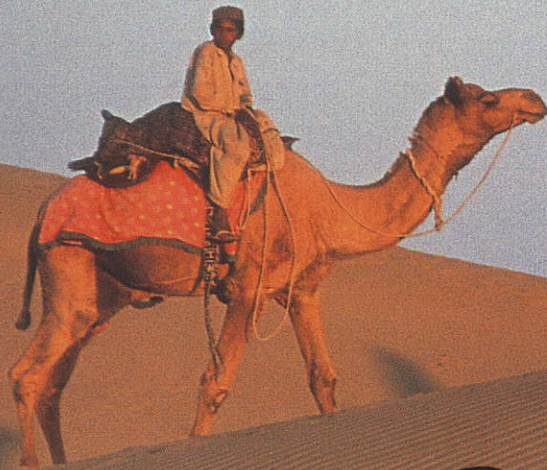
צורתו של הגמל אכן מצחיקה, אך אין ספק בכך שהוא מתאים להפליא לתנאי המדבר. אילו רק יכולנו אנו להיות כמו הגמל ולקיים אורח חיים תקין בימי הקיץ השורבניים, כמעט בלי שנהיה מושפעים מהחום!

## כמו ספינה בים של חולות

הגמל זכה בפניו "ספינת המדבר" בשל יכולתו לחצות מרחבים הדומים לאוקיינוסים של חול, או אולי בגלל

## מה, באמת?

יודעים מה  
ההבדל בין גמל, נאקה  
ובכר? הגמל הוא הזכר,  
הנאקה היא הנקבה, ואילו  
בכר הוא גמל צעיר.



# במדבר

הוא מסתיר בדבשת?

הצומחות במאוּנָד לעֹר. הדבֵר מאֲפֵשֶׁר מעבֵר של רוּח על פְּנֵי העֹר ואִידֵי הַזֵּיעָה מִמֶּנּוּ. הגמל גם מקפיד לרבוץ כשפָּנִיו או אחֲרָיו (הצִדִּים הַצָּרִים בגופו) פּוֹנִים לכיוֹן השֶׁמֶשׁ, וכך נִמְנַעַת קְרִינָה יְשִׁירָה על חֲלָקֵי גופו הַגְּדוֹלִים יוֹתֵר.

רָגְלָיו הארוכות והגבוהות של הגמל מרחיקות את גופו מהקרקע הלוהטת, וכפות רגליו הרחבות מונעות את שקיעתו בחול. בעת רביצה משמשות נקודות עור קשיח, מעין יבלות, למניעת כויות. פֶּלֶג גופו הקדמי מוֹרֵם מהקרקע בעזרת עצם החזה הבולטת והשטוחה.

כנגד סופות חול מצויד הגמל בריסים ארוכים וצפופים ובעפעפיים הנסגרים בחוזקה. באופן דומה, הנחיריים שלו מצטמצמים לסדק צר ומונעים חדירת גרגירי חול טורדניים. ●

נוספים, חלקם קשור לגופו, וחלקם – להתנהגותו. בתהליכי העיכול בגוף של בעלי חיים יונקים נוצרים חומרים רעילים שונים. החומרים הללו מפונים מהגוף על ידי המסתם במים והטלתם אל מחוץ לגוף בצורת שתן. במערכת העיכול של הגמל חיים חיידקים מיוחדים המפרקים את החומרים הרעילים בגופו. בהעדר החומרים הרעילים, כמות השתן שעל הגמל להטיל קטנה במידה משמעותית. בנוסף, גלליו של הגמל כמעט יבשים – עוד דרך לחסוך במים.

כמו לבעלי חיים מדבריים אחרים, לגמל יש דרכים נוספות לחסוך במים: בלילה יורד חום גופו ל-34 מעלות, ובמשך היום הוא עולה בהדרגה עד ל-41 מעלות. רק לאחר שחום גופו מגיע ל-41 מעלות מפעיל הגמל את מנגוני הקירור שלו ומתחיל להזיע.

בעונת הקיץ פרתו של הגמל דלילה ועשויה שערות



לגמל יש התאמה מושלמת לחיים במדבר: ריסים ארוכים מגנים על העיניים מפני סופות חול, כפות רגליים רחבות מונעות שקיעה בחול, ושפתיים גסות עוזרות להתמודד עם שיחים קוצניים

בשל התאמתו המושלמת של הגמל לסביבה המדברית ובשל כוחו הרב, האדם בִּית אותו כבר לפני אלפי שנים. יושבי המדבר מצאו שימושים רבים ושונים לגמל, ואת יחסם אליו הם מבטאים, בין השאר, בחיבור שירים מיוחדים לכבודו. ©

(הציטוטים מתוך "מסע תענוגות אל ארץ הקודש" מאת מרק טווין בתרגום ארנון בִּרְנַחום, הוצאת אריאל)

### מסמרים לארוחת ערב?

מרק טווין התרשם לא רק מצורתו של הגמל, אלא גם מהדרך שבה הוא אוכל: "הגמלים אינם בִּרְנַנים במזונם. אוכלים היו מצבת אבן לו רק יכלו לנגוס בה. במדבר גדל שיח קוצים שמחטיו יבקיעו אפילו עור גס... הגמלים אוכלים מהם. על-פי התנהגותם ניכר בהם שהם עֲרָבִים לחכם. משער אני שקורת רוח רבה נגרום לגמל אם נכבדו בחביונת מסמרים לארוחת ערב..."

מרק טווין מגזים, כמובן, אך יש בדבריו שמץ של אמת. בהיותו בעל חיים מדברי, הגמל לא יכול להיות בִּרְנַן בענייני מזון. בזכות צוארו הארוך הוא יכול להגיע לעשבים נמוכים ולצמרות עצי השיטה הגבוהים. שפתיו הגסות ומערכת השיניים שלו מאפשרות לו להתמודד גם עם צמחים קוצניים ביותר.



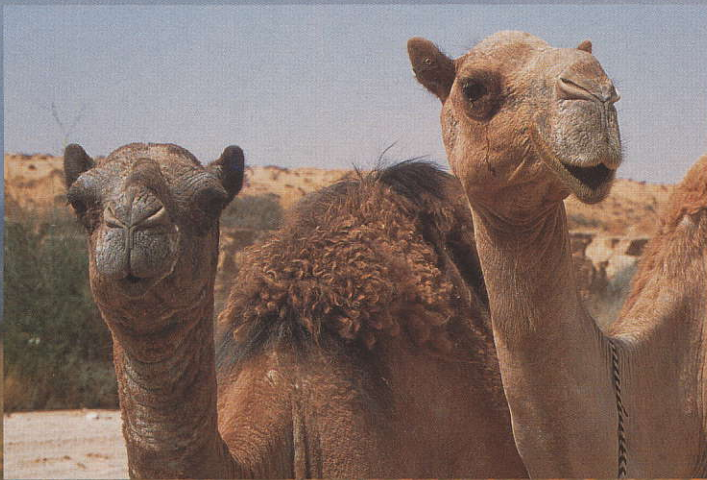
## דבשת כפולה

לגמל הערבי, שחי באזור שלנו, יש קרוב משפחה. זהו הגמל הדי־בשתי, החי בערבובת הפתוחות ובהרים של מרכז אסיה (מונגוליה, מערב סין, קזחסטן, טג'יקיסטן, אוזבקיסטן וצפון אירן). כמו הגמל הערבי, גם הגמל הזה מותאם ביותר למקום מחייתו. האקלים במרכז אסיה קשה וקיצוני – בקיץ חם מאוד ובחורף הקור מקפיא. לגמל הדי־בשתי יש התאמות מדבריות מצוינות, כמו לגמל שלנו, אבל הוא מותאם גם לקור. לקראת החורף צומחת לגמל פרוה ארוכה וסמיכה היוצרת כיסוי מגן עבה סביב כל גופו. צבעו של הגמל הדי־בשתי כהה יותר ופניו שונים מעט, אולם ההבדל הבולט ביותר בינו לבין הגמל הערבי הוא הדבשת. לגמל הדי־בשתי יש דבשת המחולקת לשניים, ומכאן שמו.

הגמלים הדי־בשתיים בניתו לפני כ־3,500 שנה, ומאז ועד היום הם משמשים את תושבי האזור כבהמות משא. למעשה, פיוס רוב הגמלים מבויתים ומשמשים את משק האדם. רק גמלים די־בשתיים בודדים חיים עדיין כחיות בר.



הגמל הדי־בשתי, שחי במרכז אסיה, מותאם לקיץ חם וגם לחורף קר



תודות לצאורו הארוך יכול הגמל להגיע בקלות גם לעשבים נמוכים וגם לצמרות עצים

